

До спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(вулиця Січових Стрільців, 52А, м. Київ, 04053)

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора, декана факультету права, гуманітарних і соціальних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

Поясок Тамари Борисівни

на дисертаційну роботу **Цицюри Ксенії Валеріївни**

на тему: «**Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки**»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дисертаційного дослідження. Тема дисертаційної роботи Цицюри Ксенії Валеріївни «Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки» є актуальною з огляду на те, що економічний розвиток України безпосередньо зумовлений якістю підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей. Китай є однією з країн світу, що розвиваються дуже швидко, і його економіка є однією з найбільших у світі. Вивчення китайського досвіду може допомогти українським закладам вищої освіти удосконалити освітньо-професійні програми навчання економістів та адаптувати їх до сучасних економічних реалій. Також китайські позитивні практики можуть бути корисними для підготовки фахівців з питань інновацій, управління та підтримки підприємництва, що допоможе зміцнити кадровий потенціал України в сфері економіки. Отже, вивчення досвіду країн з проривною економікою, до яких належить КНР, може стати важливим внеском у модернізацію економічної освіти в Україні та сприяти розвитку

країни. Тому актуальність теми і поставлених завдань дослідження Цищори К. В. не викликає сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до зведеного плану науково-дослідної роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України і пов'язано із науковими дослідженнями «Наукові засади управління якістю вищої освіти в контексті чинного законодавства України» (2017-2019 рр.) (РК №0117U002379), «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (2020-2025 рр.) (РК №0120U104637).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій Цищори Ксенії Валеріївни дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність представлених результатів. Не викликає сумніву джерельна база (215 найменувань, із них 102 – іноземною мовою), що дозволило у повній мірі розкрити стан розробки досліджуваної проблеми, визначити понятійно-термінологічний апарат дисертації.

Здійснений К. В. Цищорою системний аналіз наукових джерел українською, англійською та китайською мовами став потужним підґрунтям для визначення методологічних підходів професійної підготовки майбутніх економістів університетів (компетентнісний, системний, діяльнісний, культурологічний та аксіологічний).

Анотація відображає зміст дисертації та досить повно висвітлює її суттєві аспекти, основні положення та висновки.

Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертанта в 23 науково-практичних конференціях різного рівня з публікацією тез.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Достовірність і новизна результатів проведеного Цицюрою Ксенією Валеріївною дослідження забезпечені методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій, застосуванням комплексу різноманітних наукових методів, адекватних предмету, меті й завданням дослідження, оптимальною тривалістю дослідної роботи, об'єктивним аналізом здобутих результатів.

Дисертанткою визначено й обґрунтовано провідні тенденції професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки (полікультурність, білінгвальний характер, аксіологічна спрямованість професійної підготовки, цифровізація вищої економічної освіти, проектування освітнього процесу на компетентнісній основі та управління змінами в економічній освіті), а також чинники забезпечення якості професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки (спільна залученість установ рівня держави та провінцій у забезпеченні професійної освіти бакалаврів з бізнес-економіки, системне оновлення матеріально-технічної бази ЗВО за підтримки міністерств КНР, підтримка державою міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу, активне залучення стейкхолдерів до професійної підготовки економістів, підтримка проєктної діяльності та її системна взаємодія з іншими видами професійної підготовки, зв'язок змісту підготовки зі сталим розвитком суспільства та економіки, трирівневість формування змісту підготовки, що забезпечується спільною залученістю держави, провінції та ЗВО, забезпечення компетентісно-орієнтованого змісту підготовки, професіоналізація вивчення англійської мови як обов'язкового компоненту ОПП, впровадження продуктивних методів і технологій у навчальний процес, сприяння професійному розвитку науково-педагогічних працівників, які забезпечують підготовку бакалаврів з бізнес-економіки, єдність зовнішнього та внутрішнього контролю професійної

підготовки економістів). Також дисертантці вдалося здійснити ґрунтовний компаративний аналіз освітньо-професійних програм професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України та на його основі обґрунтувати рекомендації щодо використання позитивного досвіду КНР у підготовці економістів в закладах вищої освіти України.

Дисертанткою Цицюрою К. В. було уточнено зміст поняття «підготовка бакалаврів з бізнес-економіки» у контексті виокремлення його ключових видових ознак та забезпечення якості, що передбачає цілеспрямований неперервний процес опанування здобувачами вищої освіти сукупності базових та прикладних професійних знань, умінь, норм поведінки, навичок та досвіду в сфері економіки й бізнесу, розвитку суспільно важливих цінностей і професійних якостей як системи компетентностей для виконання спеціалізованих завдань і прикладних проблем за фахом та здійснення успішної економічної діяльності в межах країни та за кордоном.

Завдяки дослідженню К. В. Цицюри подальшого розвитку набули науково-педагогічні положення щодо організації професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти України з урахуванням ідей Китайської Народної Республіки щодо комплексного забезпечення оволодіння здобувачами освіти англійською мовою, технологіями Інтернет, бізнес-етикетом та культурою зарубіжних держав для здійснення ефективної економічної діяльності в КНР та за її межами.

Практичне значення наукових результатів дисертаційного дослідження Цицюри Ксенії Валеріївни полягає в розробленні і впровадженні в освітній процес закладів вищої економічної освіти України рекомендацій щодо використання позитивного досвіду підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки, підрозділу «Зарубіжний досвід розвитку цифрової компетентності науково-

педагогічних працівників закладів вищої освіти» методичного посібника «Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти», авторського міждисциплінарного спецкурсу Цицюри К. В. «Формування професійної компетентності майбутніх економістів в університетах Китайської Народної Республіки».

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Основні науково-теоретичні положення й результати дослідження К. В. Цицюри висвітлено в 35 працях, 27 з яких – одноосібні. До публікацій входять зокрема: 6 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 5 – в зарубіжних періодичних наукових виданнях (з яких 3 статті – у виданнях, що включено до міжнародних наукометричних баз (2 статті – у міжнародній наукометричній базі Scopus, 1 стаття – у міжнародній наукометричній базі Web of Science), 23 тез – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій, 1 одноосібний підрозділ методичного посібника.

Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно представлено в означених друкованих працях. Проміжні й кінцеві результати дослідження публікувалися упродовж тривалого часу. Структура, зміст, результати дослідження, основні висновки відображають основні положення дисертації.

Основний текст дисертації представлено у вступі, трьох розділах, висновках, додатках.

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення; визначено методи, експериментальну базу, подано відомості щодо апробації та упровадження результатів дослідження в практику діяльності закладів вищої освіти.

У першому розділі «Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки» розкрито стан дослідженості професійної підготовки економістів в університетах Китайської Народної Республіки в педагогічній науці та практиці, ³ обґрунтовано поняттєво-категоріальний апарат дослідження, визначено провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

У другому розділі «Методичні основи професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки» представлено методику дослідження, визначено й проаналізовано чинники забезпечення якості та висвітлено результати дослідження ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

У третьому розділі «Використання закладами вищої освіти України позитивного досвіду професійної підготовки економістів в університетах Китайської Народної Республіки» здійснено компаративний аналіз професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України та сформульовано рекомендації щодо використання в закладах вищої освіти України позитивного досвіду підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

У загальних висновках до дисертаційного дослідження представлено та охарактеризовано результати здійсненого дослідження, обґрунтовано значущість питань, які вивчалися, для можливого використання в освітньому середовищі економічних університетів України. Ефективність запропонованих рекомендацій підтверджена результатами дослідно-експериментальної роботи. Також автором було визначено теми наукових пошуків, які можуть стати предметом подальших досліджень.

Матеріали, подані Цицюрою К. В. в додатках, вигідно доповнюють основний текст роботи. На особливу увагу заслуговує розміщений у додатках переклад освітньо-професійної програми китайського закладу вищої освіти на українську мову, що допомагає глибше зрозуміти схожі та відмінні риси процесу навчання економістів в університетах досліджуваних країн. Список використаних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації здійснено з дотриманням чинних вимог.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації пані Цицюра Ксенія Валеріївна дотримувалася принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації та наукових публікацій, опублікованих за темою дослідження, не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. Загалом позитивно оцінюючи результати дослідження Ксенії Валеріївни Цицюри, вважаємо за необхідне звернути увагу на наступне:

1. Вважаємо, що параграф 1.1. значно виграв би, якщо б авторка надала більш детальну інформацію про китайські економічні програми MBA (с. 47-48 дисертації).

2. У параграфі 1.2. дисертантка надає дуже ґрунтовний порівняльний аналіз термінів дослідження в наукових та нормативно-правових джерелах України та Китайської Народної Республіки. Вважаємо, що для більш чіткого виявлення спільних та відмінних рис у термінології двох країн та зручності сприйняття такого аналізу, цей матеріал було б доцільно подати у вигляді таблиць.

3. Проведення анкетування студентів економічних кафедр локалізовано тільки межами Цзясіньського університету м. Цзясінь. Для

можливості проведення порівняльного аналізу отриманих результатів у різних регіонах країни, виправдано було б задіяти в експериментальній роботі студентів інших закладів вищої освіти, розташованих в інших провінціях Китайської Народної Республіки.

4. Позитивно оцінюючи підрозділ 2. 2 дослідження, вважаємо, що варто було б підсилити його зміст конкретизацією того, якими були критерії визначення чинників, що безпосередньо впливають на забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

5. Високо оцінюючи змістове наповнення рекомендацій щодо використання в закладах вищої освіти України позитивного досвіду підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки, вважаємо за доцільне їх оформлення та публікацію у вигляді авторських методичних рекомендацій.

Загальна оцінка дисертації, висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Зроблені зауваження можуть розглядатись у дискусійно-полемічній площині та не впливають на загальну позитивну оцінку одержаних наукових результатів дослідження К. В. Цицюри.

Виконане дисертанткою дослідження на тему «Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки» є цілісним, самостійним та завершеним науковим дослідженням, що за своїми актуальністю, новизною, теоретичним і практичним значенням відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 17 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій (з наступними змінами)», вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

Це дозволяє зробити висновок, що автор дисертаційного дослідження «Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки» Цицюра Ксенія Валеріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету права, гуманітарних
і соціальних наук Кременчуцького
національного університету імені
Михайла Остроградського

Тамара ПОЯСОК

